

ÉVFORDULÓK

A kétszáz éve megindított görög szabadságharc

Adalékok a hellén–magyar kapcsolatokhoz

Alexandrosz Ypszilantisz és az 1821-ben megindított görög szabadságharc emlékezete ki-magasló értéket jelent Európa történelmében! Március 25. a görög nemzeti ünnep napja: a szabadsághősök e napon bontottak zászlót a nemzeti függetlenségért 1821-ben. A szabadságért való áldozatvállalás jelenik meg a görög nemzeti zászló kilenc vízszintes sávja, az öt kék és négy fehér csík jelképi tartalmában: e sávok a „Szabadság vagy Halál” nemzeti jelszó görög szavának kilenc szótagját jelenítik meg. Az 1821-ben megindított görög szabadságharc hősei és vértanúi kivívták a nemzeti függetlenséget!

E dicsőséges görög nemzeti siker egyetemes jelentőségéről méltó módon indokolt meg-emlékezni Magyarországon is a 200. évforduló jegyében, mivel e történelmi értéktár egye-temes minőséget képvisel a filhellén (görögbarát) magyar és hungarofil (magyarbarát) gö-rög kapcsolatok emlékeztetműveltségi és diplomáciai színterein is!

A XIX. századi magyarságnak a görögök iránti együttérzése a görög szabadságharc so-rán azért is különleges érték, mert két évszázaddal ezelőtt erőteljes filhellén közhangulat alakult ki Magyarországon. E korszak előzményei tekintetében különösen indokolt rögzí-teni, hogy a magyarországi görög tudós, Geórgiosz Zavirász (1744–1804) *Új Hellász* címet viselő alkotása egyetemes kifejezője volt a nemzeti szabadságtörekvéseknek, a magyaror-szági görögök nemzet- és eredettudatának, és egyben e mű az újjörög filológia alapműve is!

A Kárpátokon túli görög fanarióták által irányított térségből indult ki a szabadságharc. 1821 februárjában Alexandrosz Ypszilantisz Jászvásárhelyre érkezett, és megkezdődött a felkelés. Rendkívüli jelentőséggel bír ez Erdély filhellén magyar világa kapcsán, hiszen a Kárpátokon túli, szomszédos térségben tört ki a görög felkelés 1821-ben, melynek nyomán igazi filhellén magyar világ teremtődött! Ez jelentette az alapját a reformkori Magyarorszá-gon kialakult filhellén magyar és hungarofil görög kapcsolatrendszernek. A legfontosabb azonban arra felhívni a figyelmet, hogy az 1820-as évektől a magyar reformnemzedék szá-mára és az európai színtéren is közismertek voltak a görög szabadságharc jeles személyi-ségeinek történelmi jelentőségű cselekedetei. E körből az alábbi görögök nevét különösen indokolt felsorolni: Alexandrosz Ypszilantisz, Dimitriosz Ypszilantisz, Nikolaosz Szkufász, Athanasziosz Czakalof/Tzakaloff, Emmanuil Xanthosz, Adamantiosz Koraisz, Dionisziosz Szolomosz, Andreasz Kalvosz, Theodorosz Kolokotronisz, Geórgiosz Karaiszkakis, And-reasz Miaulisz, Dimitriosz Plaputasz, Jannisz Makrijannisz, Alexandrosz Mavrokordatosz, Ioannisz Kapodisztriasz, Geórgiosz Kunduriotisz, Ioannisz Kolettisz, Andreasz Zaimisz.

A filhellén magyar és hungarofil görög értéktár különleges helyszíne volt 1821-ben Er-dély, hiszen ezen esztendőben került sor arra, hogy Alexandrosz Ypszilantisz egy kis időre menedékre lelt az itteni magyar világban. Indokolt utalni arra is, hogy Szent István király korától 1821-ig magyar–görög műveltségi határ létezett a Kárpátok mentén! A korábbi év-

századok során Moldva és Havasalföld görög kereskedői közül számosan telepedtek meg Erdély magyar városaiban. A Kárpátokon áthaladó magyar–görög kereskedelmi kapcsolatok is folyamatosak voltak. A kezdeti görög sikerek utáni, az 1821. június 19-én sorra került dragasani vereség következményeként Ypszilantisz és görög serege az erdélyi Töröcsvári-szoroson menekült Magyarországra, Erdélybe. Dr. Athanasiou Christoforos a következő összefüggéseket rögzítette: a törökök „*Havasalföldön vérbe fojtották a felkelést.*” A „*havasalföldi felkelés leverése után*” kezdődött meg a „*görögországi fegyveres felkelés*”: a „*Philiki Hetéria Görögországra összpontosította erőit.*” „*1821. március 25-én [ez a nap nemzeti ünnep Görögországban] a szervezet harcosai és vezetői, miután meggyőzték a görög urakat a forradalom szükségességéről, a Peloponnészoszon, Közép-Görögországban, és az ország más térségeiben kirobbantották a forradalmat, amely rövid időn belül kiterjedt az egész országra.*”¹ Kilenc esztendőn át tartó véres csaták után Görögország független országgá lett 1830-ban!

A 200. évforduló emlékévében különösen indokolt felmutatni a magyarországi görög kereskedők által nyújtott pénzügyi támogatást az 1821-ben megindított görög szabadságharc folyamán. A régi magyarországi görög kereskedők történetéből fontos kiemelni, hogy a kereskedőházaikon és a pecsétjeiken a horgony, a kereszt és a 4%-os jelkép együttesen való feltüntetése a görög szertartású hitörzés és a tisztességes kereskedelem összetett jelképe. Alapvetően fontos rögzíteni, hogy a magyarországi görög kereskedő társulatok, a kompániák gazdasági ereje húzódott meg a szabadságharc támogatása, valamint minden görög templom- és iskolaépítés hátterében. Ha valahol külön nem is volt iskola a templom mellett, akkor a templom volt egyben az oktatásnak is egyfajta színtere: a liturgikus olvasmányok a hitörzést éppen úgy szolgálták, mint a nyelvörzést. A hitélet mellett a görögök törekedtek arra is, hogy utódaik megőrizzék az anyanyelvüket, kultúrájukat. A görög templom és az iskola mintegy megtartó központ is jelen volt: együttesen fogták össze az ortodox közösséget, lehetőséget biztosítottak számukra a sorsközösségük és adományozó lelkületük megéltetésére; végrendeleteikben bőkezű adományokat hagytak egyházukra és más intézményekre is (kórházakra, iskolákra, alapítványokra). A fentiek sok mindent fémjeleznek a csupán pár ezres létszámot jelentő magyarországi görög kereskedők értékkeremtő és közösséget megőrző jelleméről! A görögök kompániakereskedelmet folytattak, tehát jellemző volt rájuk a társas vállalkozás: jellemzően két-három kereskedő társult bizonyos munkamegosztással. Az egyikük beszerezte az árut, a másikuk a helybeni kereskedést folytatta, harmadik társuk pedig szekerező vándorkereskedőként járta a környező falvakat. Az áruszállítások biztonságá érdekében többen szövetkezve karavánt alkottak, és fegyveres kíséretet biztosítva indultak távolsági kereskedelmi útjaikra. De nem pusztán a haszonelvűség vezette őket, hanem a hit- és az identitásörzés: a közösségi élményt alapértéknek tekintették, így a vallás és a templom, valamint az iskoláztatás és az anyanyelv megőrzése is igen nagy jelentőségű volt az első diaszpóra görögsége számára. A hitélet mellett a görögök törekedtek arra is, hogy utódaik megőrizzék az anyanyelvüket, kultúrájukat: ez kifejeződött az iskola létrehozását és fenntartását célzó tevékenységükben is, jellemzően a házitanítói gyakorlatból fejlődött ki a korabeli görög iskola.

A görög Ypszilantisz család Magyarországon fennmaradt történeti emlékei is igen fontosak az 1821-ben megkezdett görög szabadságharc kora és a XIX–XX. századi rokonsági kapcsolatok okán. Budapesten, a belvárosi Váci utca 26. szám alatt lévő üzlet kirakatai felett ma is olvasható az „*Ypsilanti*” felirat. Indokolt közkinccsé tenni, hogy a görög Ypszilantisz család magyarországi görög rokoni köreinek kimagasló jelentősége volt a XIX. szá-

1 Dr. Athanasiou Christoforos: Az újkori Görögország története. Budapest, 2006. 28.

zad világában. Báro Sina György Simon (1783–1856) és Derra Katalin (1792–1851) fia, Sina Simon (1810–1876) házasságot kötött báró Gyika Iphigéniával (1815–1884; désánfalvi Gyika Szilárd földbirtokos leányával); leányaik közül kettő is görög férúúhoz ment feleségül. Sina Ilona (1845–?) férje Ypszilantisz Gergely (1835–1886) görög herceg lett, aki görög királyi követ volt az Osztrák–Magyar Monarchiában; Sina Irén (1843–1881) pedig Geórgiosz Mavrokordatosz görög herceg felesége volt.

A Kozániból származó görög szabadsághős, Geórgiosz Laszanisz (Kozani, 1780–1870, Athén) a legbelsőbb harcostárs, munkatársa volt a görög szabadságmozgalom vezérének, Alexandrosz Ypszilantisznak az 1821. évi görög felkelés megindításakor. E két görög hőst Erdélyben 1821-ben a Habsburgok elfogták és Munkács várába zárták. Alexandrosz Ypszilantisz 1828-ban Bécsben hunyt el. Geórgiosz Laszanisz legjobb barátai közé tartozott a pesti görög kereskedő, Geórgiosz Takiadzisz (Takácsy György). A pesti görög Takiadzisz/Takácsy család szintén Kozániból származott, és a rokoni köreik a görög szabadságharc legfőbb támogatói közé tartoztak. Takácsy György felesége Bekella Erzsébet volt, akinek a gazdag görög kereskedő édesapja, Bekella Miklós (Nikolaosz Vikelasz) 1804–1820 között a pesti görög iskola igazgatójaként is tevékenykedett; és kiemelkedő szerepet vitt a görög szabadságharc előkészítésében, támogatásában. A tokaji görög üknagymamám, Szerviczky Zsófia bátyjának házassága révén oldalági rokonságban állók a Takiadzisz/Takácsy–Bekella/Vikelasz családokkal. A pesti görög Takiadzisz/Takácsy családból való Takácsy Katalin (a XVII. századi tokaji görög Papademosz családból származó) ifjabb Szerviczky György (1811–1875) postamaster felesége lett. (E tokaji görög család őse, egy 1658 januárjában Tokajban keltezett görög egyházi anyakönyvi kivonat szerint Papademosz Charisz volt, aki a görögországi Szervia városából származott; utódai görög eredettudatuk megőrzése okán viselték a lengyelországi borkereskedelmük révén rájuk ragadt „Szerviczky” nevet.)

Az 1821-ben megindított görög szabadságharc emlékezete jegyében indokolt a korabeli filhellén magyar világunk jelentőségére is utalni! Gróf Széchenyi István a nemzetét és hazáját szerető tevékeny ember igazi példaképe, akinek méltó segítőtársai voltak a pesti görögök. Széchenyi István gróf, „a legnagyobb magyar” országépítő reformtörekvéseinek támogatásában tucatnyi magyarországi görög család (pl. Derra, Nákosz/Nákó, Szinasz/Sina, Takiadzisz/Takácsy) is részt vállalt: e reformkori görög kör sokat tett azért, hogy a megvalósítandó hazafias célok (mai szóval: nemzeti fejlesztési projektek) gördülékeny módon valósággá váljanak. A reformkori magyarországi görögök adományozó kedve a magyar hazafias célok megvalósításában rendkívül jelentős érték még majd két évszázad távlatából is. Ebből is kitűnik, hogy nem a tőke határozza meg a vagyonos személyiség mentalitását, hanem a pénzemberi karakter a tőkemagatartást. A magyarországi görögök értékteremtő és közéleti tevékenysége, adakozó kedve és hazafias kiállása igen komoly mértékű volt a reformkorban: ragaszkodtak görög ortodox hitükhöz, és ezzel együtt minden ténykedésük a magyar haza üdvét szolgálta! Gróf Széchenyi István és görög köre megtestesítette Kölcsey Ferenc *Huszt* címet viselő versében Szatmárcsekén 1831. december 29-én megfogalmazott

Alexandrosz Ypszilantisz bécsi síremlékének részlete (A szerző felvétele)

üzenetének máig ható valóságát, mely egyébként Széchenyi István *Hitel* című műve alapján született: „*Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!*” Széchenyi 1818 novemberétől 1819 februárjáig nagy utazást tett Görögországban; együttértett a török iga alól szabadulni kívánó görögséggel; és ez érzelmi alapot adhatott a magyarországi görög kereskedőkkel való együttműködésére a reformkori tervei megvalósításakor is! Gróf Széchenyi István egyetemes jelentőségét fontos azért is felmutatni, mivel pár éve görög és magyar nyelvű feliratokkal is ékesített emlékműve van Görögországban, amely a következőket rögzítette csupa nagybetűvel: „*A LEGNAGYOBB MAGYAR GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN EMLÉKÉRE, AKI 1818–1819 TELÉN CHALKIDÁBA LÁTOGATOTT, S LEHETŐVÉ TETTE HÁROM É VÁRBAN RABOSKODÓ GÖRÖG FOGOLY KISZABADULÁSÁT.*”

A korabeli filhellén magyar világ megtapasztalása vezetett ahhoz, hogy a magyarországi görögség támogatta a reformkor magyar hazafias törekvéseit. Magyar szívű görögség alakult ki a reformkorban: 1848–1849-ben a magyarországi görög vagyonos családok sarjai közül több tucat tiszt vett részt a magyar honvédseregben a szabadság győzelméért; és 1849 után szinte mindannyian több év várfogságra ítéltettek.

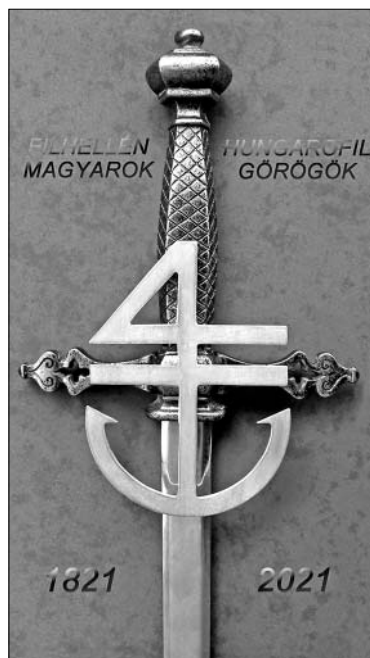
Alexandrosz Ypszilantisz és az 1821-ben megindított görög szabadságharc egyetemes jelentőségéről méltó módon megemlékezni a 200. évforduló jegyében különleges művelődéskutatói élményt jelent számomra! A kutatásom megkezdésében a családi gyökereim jelentették az alapot: anyai ági felmenőim között a XVII–XIX. századi tokaji görög Papademosz/Szerviczky, Karátsonyi és Demeczky családok tagjai is fellelhetőek. Oldalági rokonságban állok (többek között) a méltán nevezetes pesti görög Takiadisz/Takátsy és Vikelas/Bekella családokkal is. Nagybátyám oltotta lelkembe a tokaji görög elődeink emlékét: 1976 nyarán ő vitt el életemben először Tokajba, ahol büszkén mesélt a görög kompániáról a görög ősrünk síremlékénél, az általuk felépített görög templomnál, mely méltó ékessége napjainkban is Tokaj városának. Magyar őseim filhellén érzülete körében fontos utalnom arra, hogy számukra a görög műveltség alapvetést jelentett a családi és az iskolai neveletésük által! Édesapám, Diószegi György (1936–2005) okleveles gépészmérnök, főiskolai tanár az ókori görög filozófia szerelmese volt. Az ő kezdeményezésére az érettségim előtti évben, 1980 nyarán (az akkor még a Magyar Nemzeti Múzeumban működő Országos Széchényi Könyvtárban) kezdtem meg művelődéskutatói munkámat. Nagy örömet jelentett számomra *A bölcsesség szeretete* (Bp., 2006) címet viselő közös könyvünk megszületéséhez vezető folyamat, mivel ez fontos alapot jelentett a további művelődéskutatói munkámhoz. 1981 óta publikálok (pl. *Magyar Nemzet, Tokaj és Hegyalja, Agora, Ellinizmosz, Isztrosz, Aracs, Bácsország, Ethnica, Partium, Széphalom, Tokaji Hírek, Lovas Nemzet*). 1994 óta tudatosan meghatározott szempontok szerint kutatom és publikálok a magyarországi görögök XVII–XIX. századi sorstörténetét: a család-, hely- és közösségtörténet egysége jegyében a Kárpát-medence mintegy 70 városa, települése régi görög örökségét ismerttettem az eddig megjelent írásaimban. A magyarországi görögség történetének kutatása terén végzett munkámban a magyar–görög nemzetbarátság adalékainak feltárását tekintem fő célomnak. Ennek jegyében születtek meg (többek között) *A magyarországi Papademosz-akta... (1658–1963)* (Budapest, 2009) és *Adalékok az 1848–49. évi dicsőséges magyar szabadságharc tisztikara görög eredetű hőseinek arcképvázlatához* (két kiadás: Bp., 2008; 2010) címet viselő könyveink, melyeket leányommal, Krisztinával társszerzőségben írtunk meg. Az első könyv megszületésében Vaszilisz Angelidisz, A Görög Kultúráért Alapítvány elnöke játszotta a legfőbb szerepet, aki rávett arra, hogy menjünk el 2008 szeptemberében a XVII. századi görög őseim szülőföldjére, Szervia városába, ahol olyan melegszívű fogadtatásban volt részünk, ami igazán méltó volt az évezredes filhellén magyar és hungarofil

görög műveltségi kapcsolatrendszer számos értékes történelmi emlékéhez! A régi magyarországi görögökben nem csak a kereskedőt kell látni, hanem az értékteremtő közösséget is: ezt igazolja az 1790 táján elkészült tokaji görög Szent Miklós-templom is. A tokaji görög házak közül a legfontosabb a Tokaji Múzeum remek épülete (Bethlen Gábor utca 7.); egyenes ági tokaji görög elődöm, Karácsonyi Konstantin Pál 1790-ben építtette fel ezt a szép és gazdagon díszített házat. Karácsonyi ajándék volt számomra, amikor 2017. december 2-án a Tokaji Múzeum meghívására, ezen épületben, görög őseim régi otthonában tarthattam meg nagy érdeklődéssel és szeretettel fogadott előadásomat a tokaji görögök XVIII–XIX. századi értékvilágáról.

Az 1821-ben megindított görög szabadságharc óta eltelt két évszázad tapasztalatai alapján fontos hangsúlyozni, hogy tisztelet és köszönet illet mindenkit, aki a filhellén magyar és hungarofil görög kapcsolatrendszer iránti rendíthetetlen elkötelezettség jegyében élte életét; és alkotva gyarapította azt az értéktárat, ami emlékezetműveltségi örökségként biztos alapot jelent a jövő nemzedékek alkotóereje számára a méltó világkép és műveltségi diplomácia színterein is! Gróf Klebelsberg Kuno és gróf Teleki Pál jelentősége a magyar–görög diplomáciai kapcsolatokban különleges értéket képvisel.

Gróf Klebelsberg Kuno (1875–1932) kiemelkedő kultúr- és tudománypolitikus volt, aki kultuszminiszterként 1922 és 1931 között a külföldi ösztöndíjak rendszerét is megszervezte. Kiemelten kezelte a magyarországi görög iskolai nyelvoktatás ügyét az 1920-as években, és sokat tett a magyar–görög műveltségi diplomácia területén a kapcsolatok fejlesztéséért.

Gróf Teleki Pál műveltségi diplomáciai tevékenysége is kimagasló értéket képviselt, melyre kiváló példa a következő görögországi híradás 1928-ból: *„Kalogeropulosz nyilatkozata Teleki Pál gróf athéni útjáról és a görög-magyar kapcsolatok jelentőségéről. – A Magyar Külpolitika levelezőjétől. – Athén, július 21. Június 21-én ünnepnapja volt a magyarságnak Athénban. Ünnepezték gróf Teleki Pált, hogy kifejezzék a görög kultúrélet, a hellén értelmiség elismerését a magyar kultúra nagyságával szemben. Az ünnepség központjában egy öregember áll, Görögország Rákosi Jenője, aki már 50 évvel ezelőtt megtanult magyarul és most ismét felfedezte a magyarságot és sehonnan sem hiányzik, ahol a magyar kérdéssel szemben megértést mutatnak és mindenben részt vesz, ahol Magyarországot ünneplik. Ez a 80 esztendőszinte barátunk Kalogeropulosz, a hellén kultúrélet doyenje. A Hellén Földrajzi Társaság, a Bizánci Társaság elnöke, a Parlamenti Könyvtár igazgatója (az ország első könyvtára) és még vagy 20 tudományos társaság vezetőtagja. Ő rendezte a júniusi ünnepséget is a Parlamenti Könyvtár előadótermében, abból az alkalomból, hogy a Hellén Földrajzi Társaság gróf Teleki Pált tiszteletbeli tagjává megválasztotta. Jelen voltak az összes tudományos társaságok vezetődelegátusai, a magyar királyi ügyvivő, a Földrajzi Társaság majdnem teljes tisztikara, a hellén–magyar kamara igazgatója és az athéni előkelő hellén magyarbarátok. Az ünnepség lezajlása után, Kalogeropulosz a Magyar Külpolitika levelezőjének a következő érdekes*

A 200. évforduló tiszteletére készült plakát, Diószegi György Antal és Ilku János műve

nyilatkozatot adta: – Végtelenül örülök, hogy ismét magyar ügyben nyilatkozhatom, még inkább, hogy a Magyar Külügyi Társaság hivatalos lapjának, amely társasággal karöltve és a Hellén Magyar Kamara asszisztenciájával sikerült gróf Teleki Pál oly jól sikerült előadásait megrendeznünk. [...] Jómagam nem először foglalkoztam magyar kérdésekkel, hiszen már ötven évvel ezelőtt is nekiálltam a magyar nyelv tanulásának. [...] Most az a célom, hogy minél szorosabbra fűzzem a kulturális kapcsolatokat Magyarország és Görögország között”, mivel „*azt szeretném, ha az összes fontosabb kultúrtényező megismernék a magyar viszonyokat. [...] Nagyon sokan vannak az itteni kulturális tényezők között, akik jól ismerik a magyarok hősiest történelmét, a magyar kultúra erejét, a magyar nép lovagias karakterét.*”²

A fenti adalékok jegyében fontos utalnom a filhellén magyar és hungarofil görög műveltség jelentőségére, melyre kiváló példa a következő emlék is: „*Leleplezték Athénben a görög szabadságharcban elesett magyar önkéntesek hősi emlékművét. [...] A Görögország függetlenségi harcaiban 1821–29-ben elesett magyar önkéntesek emlékére a Görög–Magyar Kulturális Liga emlékművet emelt, melyet most leplezek le Athénben. Az emlékmű leleplezése fényes keretek között folyt le. A görög kormány hadügyminiszterével képviseltette magát. Megjelent azonkívül számos magas rangú katonatiszt, Athén közszertetben tartott polgármestere, továbbá képviseltették magukat úgy a kultusz-, valamint a belügy- és földművelésügyi miniszterek. Jelen voltak számos más hivatali és társadalmi előkelőségek, Ypsilanti herceg és neje, a Görög–Magyar Kulturális Liga elnöke, Kalogeropoulos úr, Cleon Hadji Lazzaro, az ismert magyarbarát, valamint a kulturális liga többi tagjai. Majd megjelent személyesen Moldoványi Sándor magyar királyi követ és neje, valamint a magyar követség teljes személyzete. Az ünnepség pompáját a kirendelt festőies köztársasági gárda emelte. A közönség száma mintegy kétezer főre volt tehető. A zenét a helyőrség, valamint a város zenekara szolgáltatta. Az ünnepélyt Kalogeropoulos, a Görög Földrajzi Társaság elnöke, mint a Görög–Magyar Kulturális Liga elnöke nyitotta meg. Majd utána a görög centenáriumi bizottságának elnöke beszélt s emlékezett meg meleg szimpátiával az ünnepelt magyar hősookról és görög nemzeti színű szalagos babékoszorút helyezett az emlékműre. Az ünnepi díszbeszédet Mercuris polgármester mondotta. »Európa szívében virágozik egy szabadságszerető, nemes, életerős nemzet, melynek nincsen párja az egész világon. Derék, büszke magyarok a szabadság mesterei!« S tovább pedig meleg szavakban emlékezett meg az önzetlen magyar hősookról, kik véruket ontották a görög szabadságért. Megható beszéde után a szimpatikus mosolyú öregúr szintén nemzeti színű szalaggal ellátott babékoszorút helyezett az emlékműre. Az elhangzott beszédek Moldoványi Sándor magyar követ igen meleg, rokonszenves szavakban köszönte meg, majd megemlékezett a mindig szoros görög–magyar barátságról. A magyar követ meleg hangú beszédét a közönség lelkesen éljenezte meg, majd Moldoványi követ magyar nemzeti színű szalaggal ellátott babékoszorút helyezett szintén az emlékműre. Az ünnepség befejezésekképpen a köztársasági gárda tisztelgése következett és a helyőrség díszindulója, míg az ünnepség előkelőségei elvonultak. A kis emlékmű most az athéni Zappeion-kertet díszíti s örök emléke marad az önfeláldozó philhellén magyar testvéreinknek, mely nemcsak szimbólum, de a szoros kapcsolat és mindig önzetlen igaz magyar barátság záloga.*”³

Alexandrosz Ypszilantisz és a görög nemzet szabadságharca kimagasló értéket teremtett újjá az emberiség történelmében! E szabadságküzdelem egyben a békeeszmény ünnepévé

2 Görög tudós új Magyarország teljesítményéről. Kalogeropoulos nyilatkozata Teleki Pál gróf athéni útjáról és a görög–magyar kapcsolatokat jelentőségéről. Magyar Külpolitika IX. évf. 1928. aug. 1. 14–15. sz. 4.

3 E. J.: Leleplezték Athénben a görög szabadságharcban elesett magyar önkéntesek hősi emlékművét. Magyarország XII. évf. 1931. máj. 14. 108. sz. 3.

is lett a 75. évforduló évében, hiszen az 1896-ban Athénban megtartott olimpiai játékok immár 125 éve ezt az üzenetet hordozzák minden ember számára. Az olimpia az ókori görög művelődés egyik olyan maradandó és évezredek múltán is ható gyöngyszeme, ami példátlan az emberiség történetében. Különleges helyzet állt elő a 2021. esztendőre, hiszen ekkor kerülnek megrendezésre olimpiai játékok és a görög szabadságharc 200. évfordulója jegyében megszervezett ünnepélyes megemlékezések is!

Az 1821-ben megindított görög szabadságharc filhellén értékvilága az európai örökségtár kimagasló értéke! Két évszázaddal ezelőtt Európa minden művelt személyisége a filhellén műveltség birtokában volt, és ezen történelmi örökséget a XXI. századi megemlékezéseken is fontos felmutatni. Tisztelet és köszönet illeti azon kiváló írókat, akik az elmúlt két évszázad során olyan írásműveket tettek közzé, melyek rávilágítanak az 1821-ben megindított görög szabadságharc egyetemes jelentőségére; és ezzel összefüggésben a magyarországi filhellénizmus rendkívüli voltára! A magyar bizantinológia megszületése az 1821-ben megindított görög szabadságharc utáni évtizedek legmagasabb szintű műveltségi értéktárába tartozik. A műveltség történelmi távlatokban valójában az értékelvű szabadság egyik legfontosabb alapja! Ez utóbbi gondolat mentén nyilvánvaló üzenet a XXI. század nemzedékei számára is, hogy az 1821-ben megindított győzedelmes görög szabadságharc 200. évfordulója a méltó ünneplés lelkületi tartalma jegyében Európa nemzeteinek jövőképe terén is rendkívüli jelentőséggel bír. Hatalmas reményt jelent Európa szellemi megújodása terén a filhellénizmus gondolati tartalma, mert ez valójában a legősibb műveltségi összekötő kapocs nemzeteink értéktárai között!

A filhellén magyar és hungarofil görög kapcsolatrendszer értékvilágának feltárása érdekében kifejtett művelődéskutatói munkámat a humanista gondolkodás és a filozófikus értékelvűség jegyében igyekszem végezni. Mottóm: „*A történelem szeretete olyan műveltségi élménytár, melynek révén szellemi értelemben évezredekben át mindig újra és újra megfoghatják egymás kezét az ösök és az utódok!*”

Diószegi György Antal

„Zwack így tovább!”¹

Kétszáz éve született Zwack József,
a likórkülönlegességek gyárának alapítója

Éppen kétszáz éve, 1821. április 1-jén született az Osztrák Birodalom Cseh Királyságában, a mai Batelov településen Zwack Wolf, azaz Zwack József császári és királyi udvari szállító, kereskedő, gyáros, a hazai likóripár, likórgyártás kiemelkedő alakja. A Zwack Unicum cég megalapítója.

A ma majd 2000 fős lélekszámot számláló kis település a dél-csehországi Jihlavai járásban helyezkedik el, ahol a középkor óta laktak zsidók. A zsidókra vonatkozó első írásos emlékek 1426-ból valók, közösségük a XVIII. század végétől aktívan működik a telepü-

1 Ezzel a címmel jelent meg 1995-ben a család legendáriuma: Zwack így tovább! Egy család, egy gyár, egy ital legendáriuma. Szerk.: *Borbíró Zsóka* et al. Ab Ovo Kiadó, Budapest, 1995.